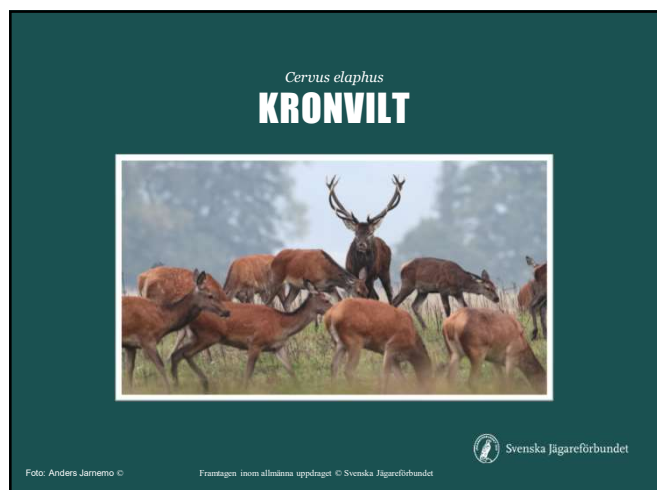
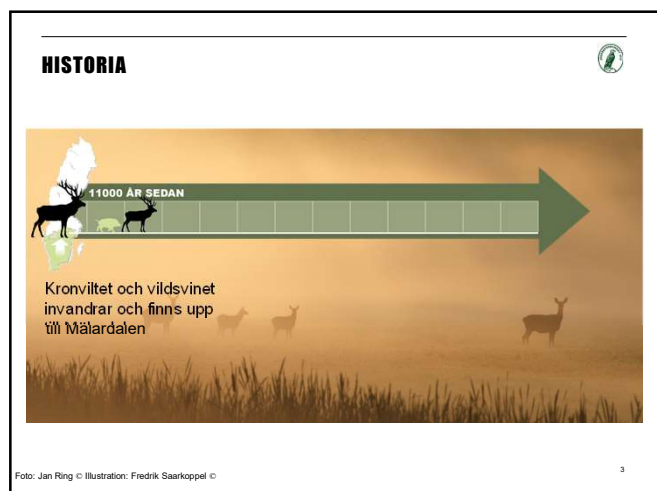

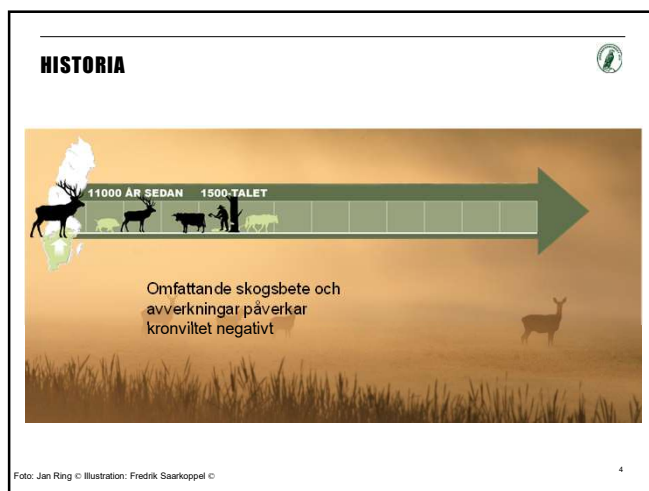
1

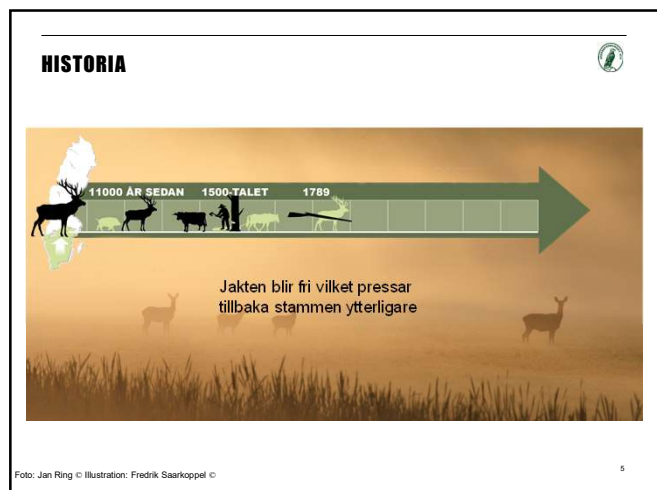
2

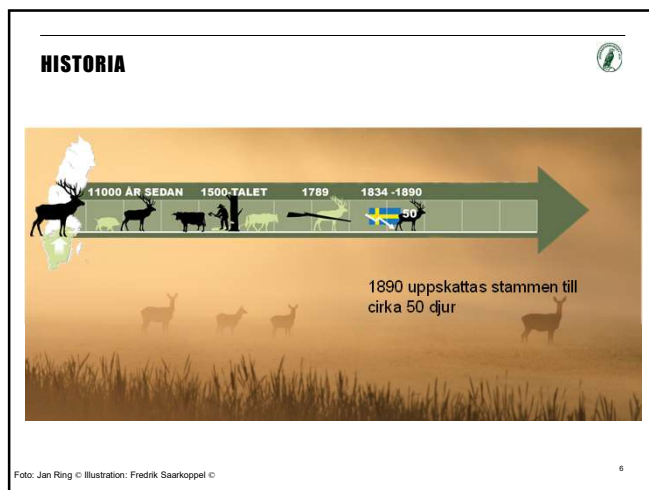
3

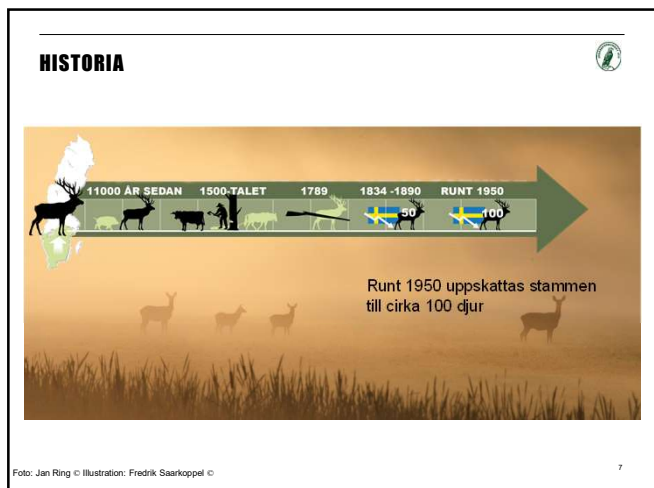
4

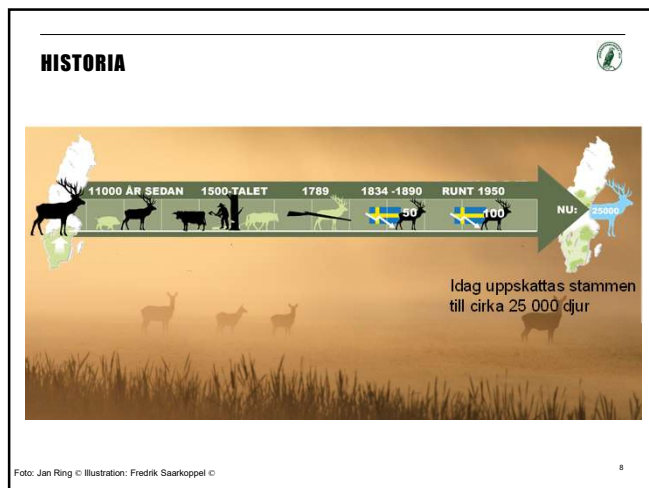
5

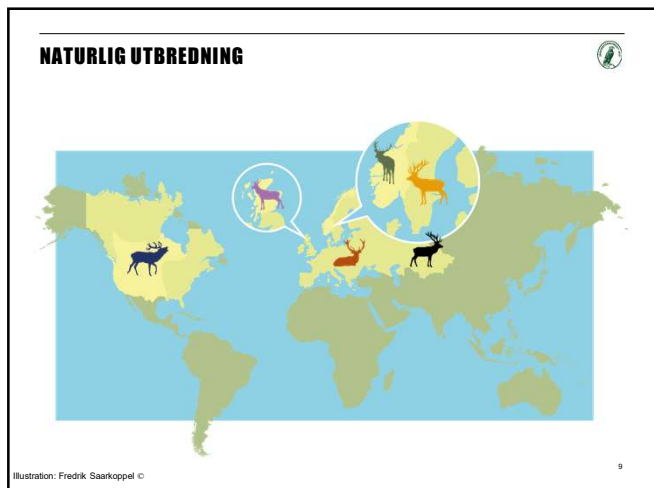
6

7

8

9

SKYDD FÖR DEN SVENSKA KRONHJORTEN

- Kampanj för att bilda reservat och rädda Skånes hjortar på 1960-talet, ca 150 individer
- Syftet var att bevara en frilevande stam och undvika uppblandning med hjortar av utländsk bakgrund
- Markägarna krävde ett inhägnat reservat
- Reservatet bildades först 1971 med möjlighet till ersättning för skador
- Arealen var 44 000 ha
- Inom reservatet bedrevs enbart licensjakt
- Reservatet avvecklades 1988

10

10

SKYDD FÖR DET SVENSKA KRONVILTET

- Stiftelsen Sveriges Vildnad initierade under 1950-talet ett hägn för det svenska kronviltet på Hunneberg. De första djuren frisläpptes 1957
- Framförallt under slutet av 50-talet och början på 60-talet gjordes utsättningar i bland annat
 - Östergötland
 - Södermanland
 - Västmanland
 - Närke
 - Uppland
 - Västergötland och
 - Kalmar län

Foto: Sarah Nordlander ©

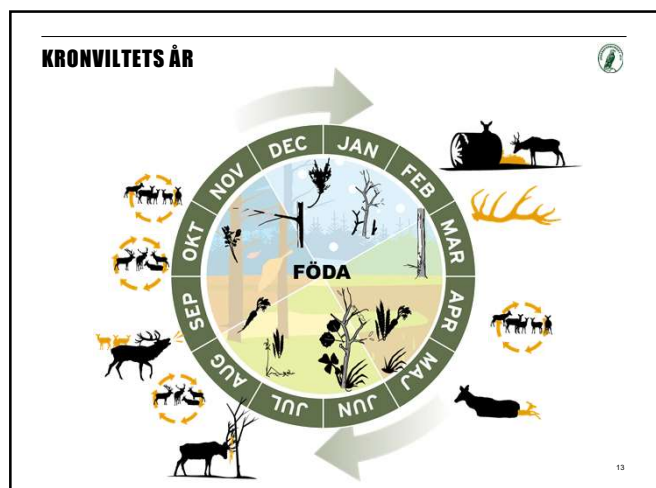
11

KRONVILTET ÄR PÅ FRAMMARSCH

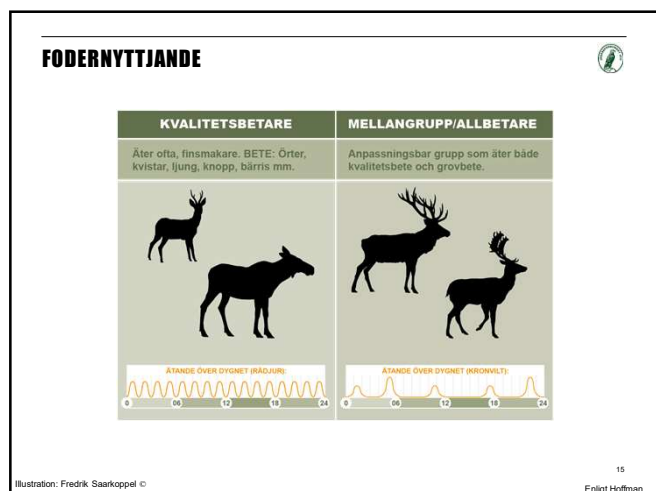
- Kronviltet är i huvudsak begränsat till ett antal kärnområden runt om i landet
- Spridningen från dessa områden sker i långsam takt
- Etableringarna utanför Skåne har i stort skett genom rymningar från hägn och utsättningar längre tillbaka i tiden
- Invandring från Norge förekommer

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

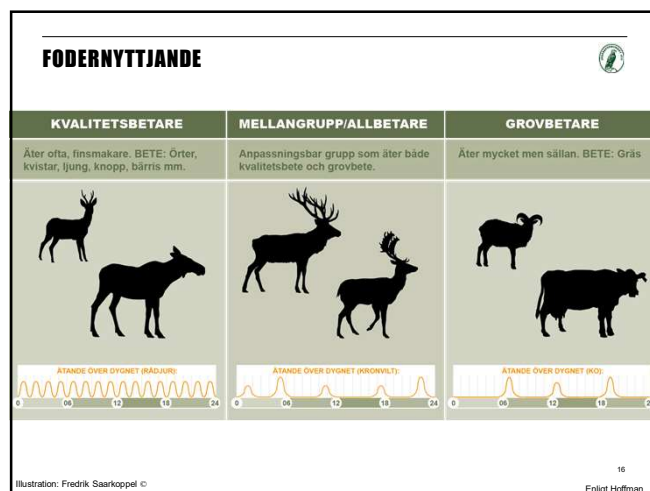
12

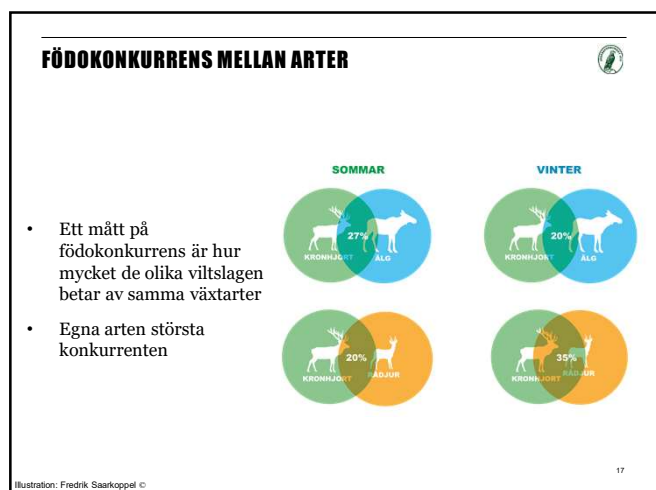
14

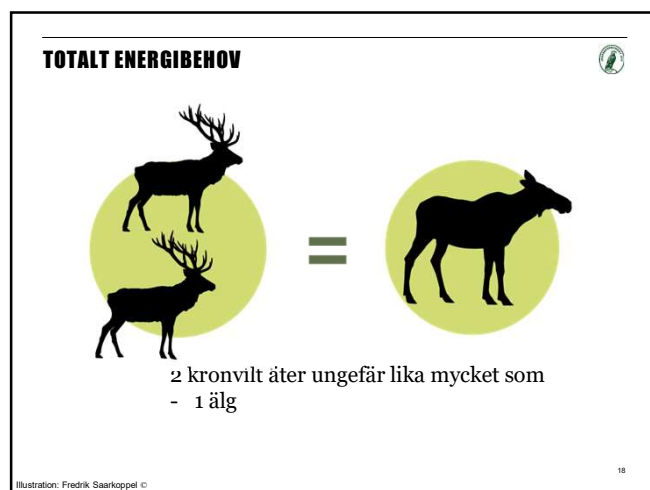
15

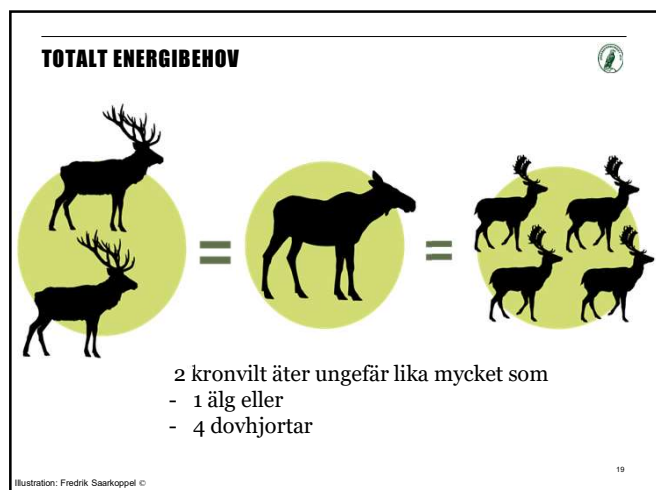
16

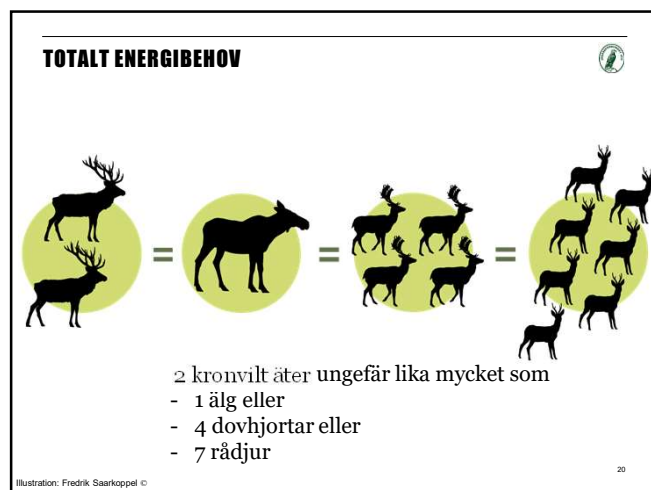
17

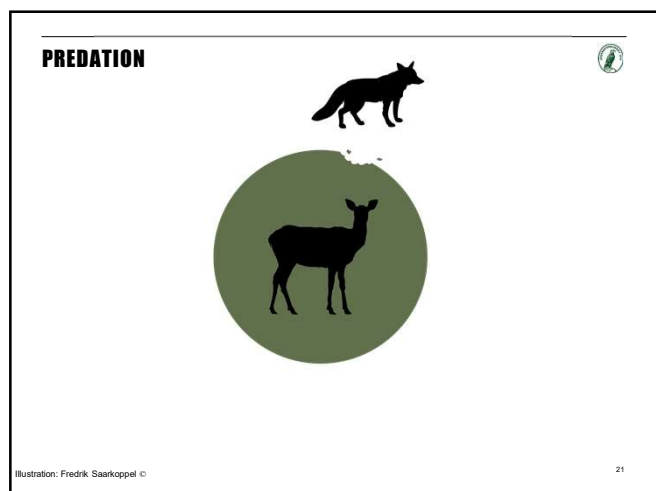
18

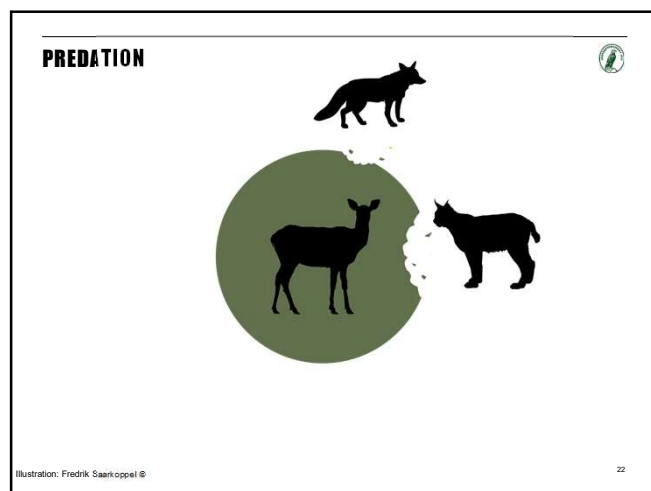
19

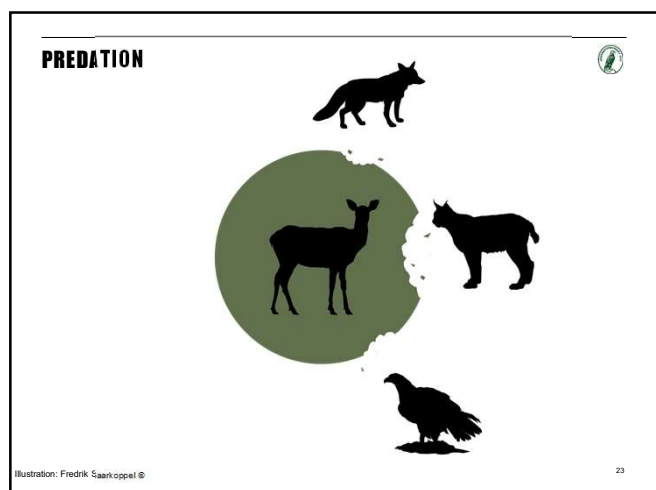
20

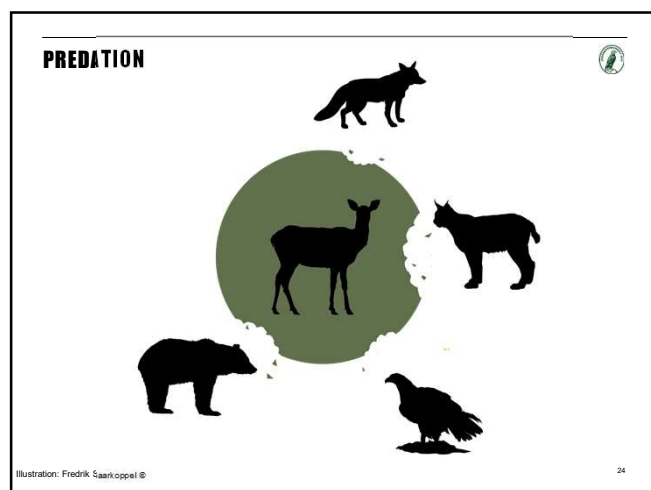
21

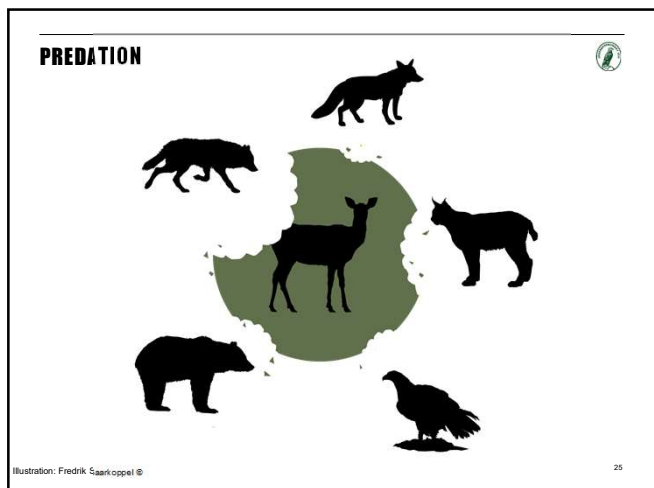
22

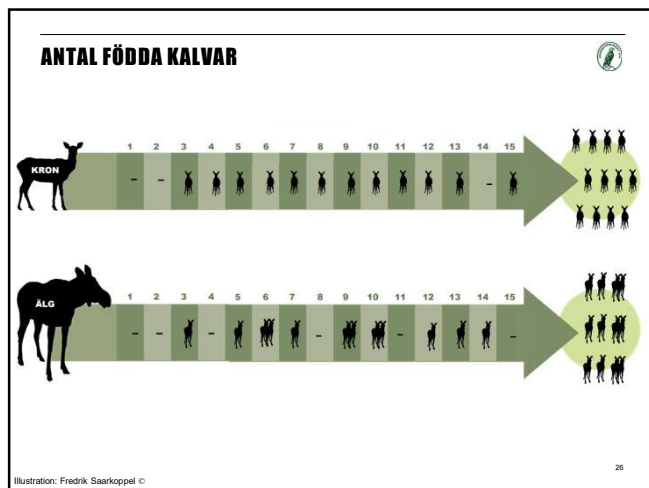
23

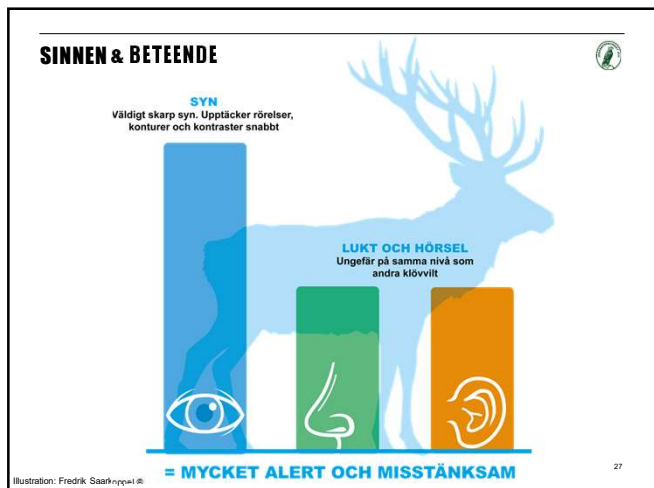
24

25

26

27

28

29

30

HINDAR, SMALHIND OCH KALVAR I SOMMARPÄLS

Foto: Jan Ring ©

31

31

KALV I OKTOBER

Foto: Anders Jarnemo ©

32

32

SMALHIND I OKTOBER??

Foto: Anders Jarnemo ©

33

33

SMALHIND OCH HIND I OKTOBER??

34

34

HONDJUR I VINTERPÄLS**KAN DU SE SKILLNAD PÅ KALV, SMALHIND OCH HIND?**

Foto: Anders Jarnemo ©

35

35

HONDJUR I VINTERPÄLS**VUXNA HINDAR**

Foto: Anders Jarnemo ©

36

36

HONDJUR I VINTERPÄLS**SMALHIND – YNGRE HIND?**

Foto: Anders Jarnemo ©

37

37

HONDJUR I VINTERPÄLS**KALV**

Foto: Anders Jarnemo ©

38

38

HINDAR OCH KALVAR I VINTERPÄLS

Foto: Jan Ring ©

39

39

KRON, DOV ELLER RÅDJUR?

Foto: Sten Christoffersson ©

40

40

**AUGUSTIMORGON OCH LÅNGT HÅLL
KRONVILT ELLER RÅDJUR?**

Foto: Anders Nilsson ©

41

41

**AUGUSTIMORGON OCH LÅNGT HÅLL
KRONVILT – MEN DET ÄR INTE ALLTID SÅ LÄTT..**

Foto: Anders Nilsson ©

42

42

HAR HON KALV?

SPEGLARNA ÄR ETT TYDLIGT KÄNNETECKEN

Foto: Kenneth Johansson ©

Foto: Sten Christoffersson ©

Foto: Anders Jönemo ©

43

43

DOV, KRON ELLER RÅDJUR?

Med träning lär man sig se skillnad på

- Karaktärer
- Rörelsemönster
- Speciella kännetecken

Foto: Sten Christoffersson ©

44

44

KARTAN VISAR ETT SKÖTSELOMRÅDE PÅ CA 15 000 HEKTAR

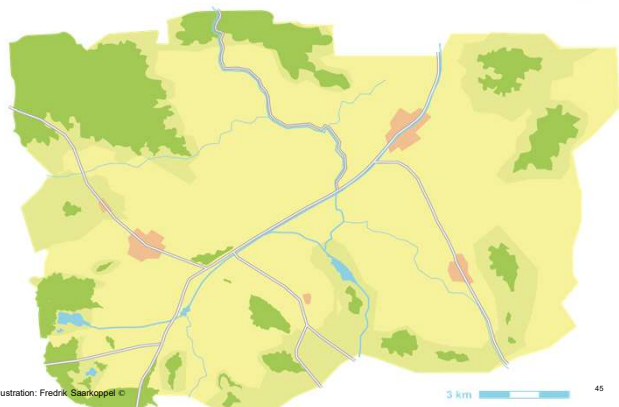

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

3 km

45

45

HONDJURENS FÖRFLYTTNINGAR UNDER ÅRET I DET ÖPPNA JORDBRUKSLANDSKAPET

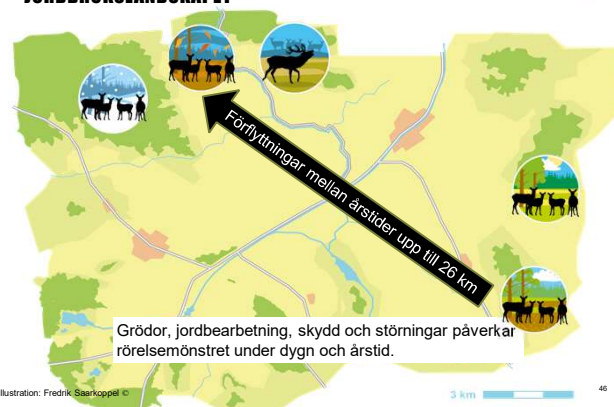

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

3 km

46

46

HONDJURENS HEMOMRÅDE I DET ÖPPNA JORDBRUKSLANDSKAPET

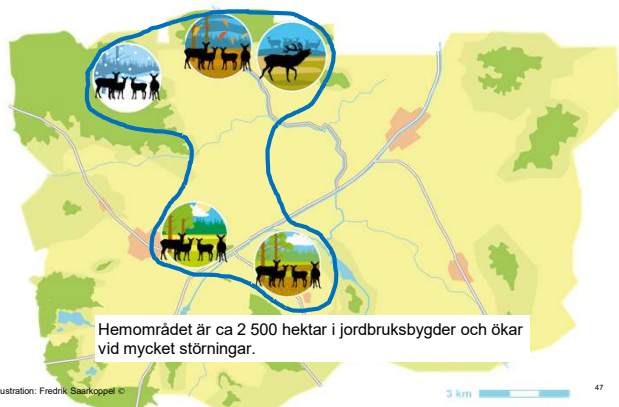

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

3 km

47

47

HONDJURENS FÖRFLYTTNINGAR UNDER ÅRET I SKOGSLANDSKAPET

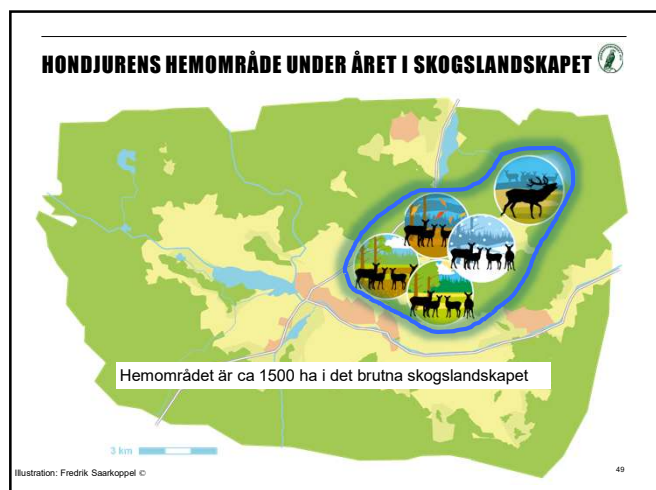

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

3 km

48

48

49

HJORTENS EKOLOGI

- Cirka 250 kg levandevikt
- Blir ca 15 år gammal
- Fullvuxen vid 6-10 års ålder
- Kapital vid 10-14 år

Foto: Jesper Elmarsson ©

50

HJORTENS EKOLOGI

- Lever åtskilt från hindar och kalvar i löst sammansatta flockar
- Hjortar i samma ålder går ihop utan ledare
- Rangordning finns

Foto: Jan Ring ©

51

HJORTENS EKOLOGI - BRUNST

- Slutet av augusti och hela september
- Platshjort först vid 6-8 års ålder
- Ca 10-15 kilometer mellan hemområde och brunstlokal

Foto: Jan Ring ©

52

HJORTENS EKOLOGI - BRUNST

- Bildar harem i ett område där hindarna finns
- Kan tappa upp till 25 % av sin kroppsvikt

Foto: Jan Ring ©

53

KARAKTÄRER DÅ BRUNSTEN KLINGAT AV DET KRÄVS TRÄNAT ÖGA OCH ATT MAN KÄNNER SINA HJORTAR...

- Ung hjort: Lätt och spänstig, kantig bakdel, tunn hals utan halsskinn, litet huvud, spetsig nos.
- Äldre hjort: Tung, rundare bakdel, grov hals med halsskinn, huvudet sjunker ner med ökande ålder.

Foto: Anders Jarnemo ©

54

KARAKTÄRER DÅ BRUNSTEN KLINGAT AV DET KRÄVS TRÄNAT ÖGA OCH ATT MAN KÄNNER SINA HJORTAR...

- Ung hjort: Lätt och spänstig, kantig bakdel, tunn hals utan halsskinn, litet huvud, spetsig nos.
- Äldre hjort: Tung, rundare bakdel, grov hals med halsskinn, huvudet sjunker ner med ökande ålder.

Foto: Anders Jarnemo ©

55

55

KARAKTÄRER UNGA HJORTAR 1 - 5 ÅR, SEP-OKT

Foto: Anders Jarnemo ©

56

KARAKTÄRER VUXNA HJORTAR 6-9 ÅR, SEPTEMBER DE KAN VARA PLATSHJORTAR

Foto: Anders Jarnemo ©

57

KARAKTÄRER ÄLDRE HJORTAR, + 10 ÅR, SEPTEMBER

Det är först nu hjortarna blir kapitala

Foto: Anders Jarnemo ©

58

UNG ELLER GAMMAL?

Foto: Anders Jarnemo ©

59

HORNUPPSÄTTNINGAR

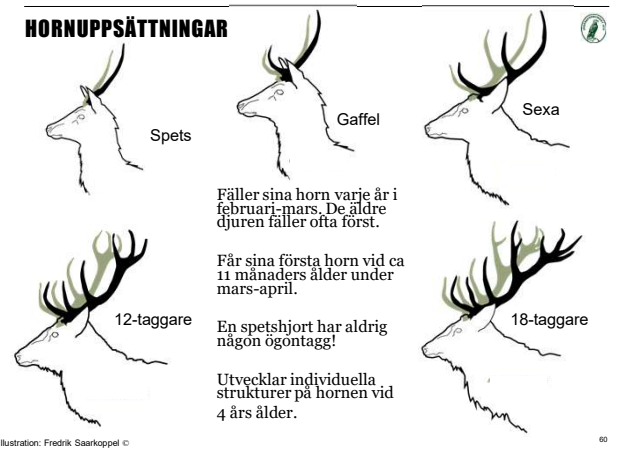
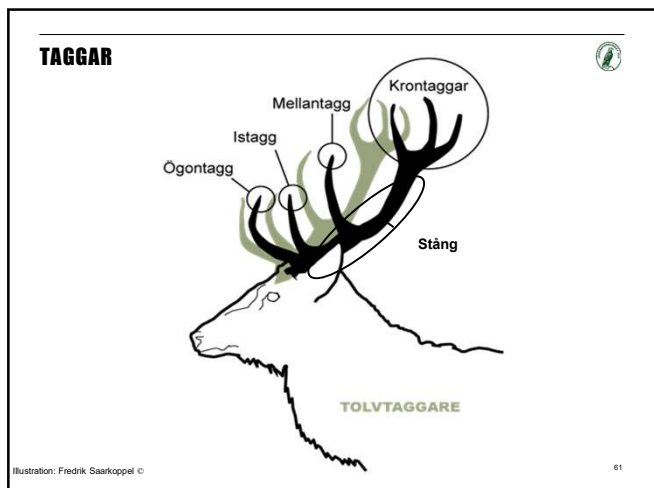
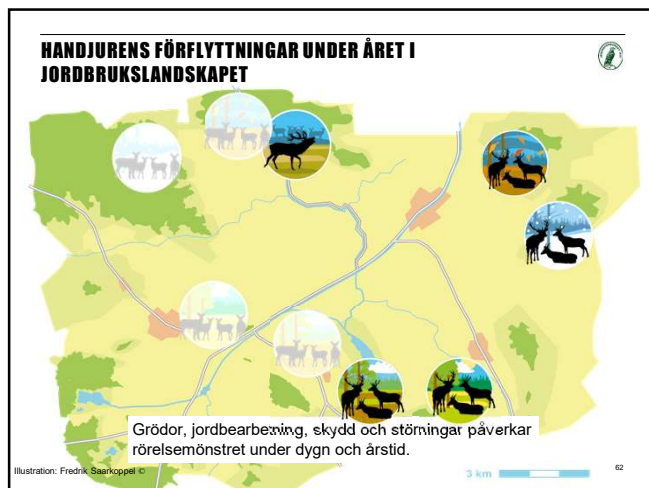

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

60

61

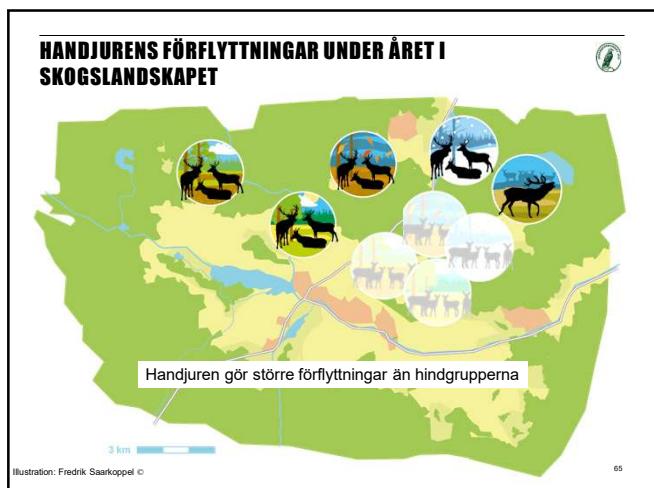
62

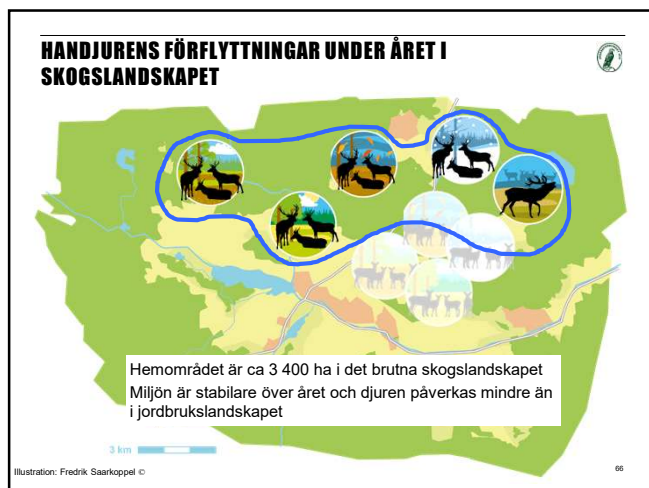
63

64

65

66

FÖRVALTNING

Svenska Jägarförbundet

Foto: Stan Christofferson ©

67

ANTAL ELLER ANDEL ?

FÖR ATT PRATA OM ANDEL MÅSTE MAN VETA ANTAL..

- När en skötselplan skapas är det avgörande med bra ingångsdata. Inventera!
- Var ödmjuka och lyhörda. Försök fånga upp förändringar i stammen.
- Var inte rädda för att revidera planen om tänkt avskjutning inte verkar mot uppsatt målsättning.
- Ingen avskjutningsmodell kan trola bort effekten av ett antalsmässigt för stort uttag i en stam.
- Viktigt att se till hur stammen ser ut över ett större område, minst 50 000 ha.

Foto: Anders Jarnemo ©

68

68

INVENTERINGSMETODER

Flyginventering?

Spillningsinventering?

69

69

INVENTERINGSMETODER

Kronobs

Avskjutningsstatistik

Foderplatsinventering

Brunstinventering

70

70

KARTAN VISAR ETT FÖRVALTNINGSOMRÅDE PÅ 50 000 HEKTAR
DET INNEHÅLLER 3 SKÖTSELOMRÅDEN.

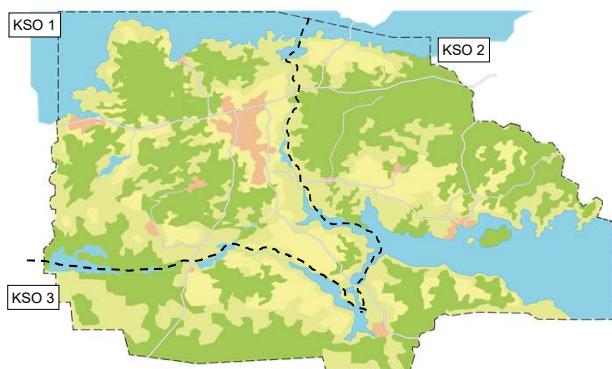

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

71

71

KRONVILTETS FÖRFLYTTNINGAR UNDER HÖSTEN INNEBÄR ATT
JAKTEN BEHÖVER SAMORDNAS ÖVER STORA AREALER

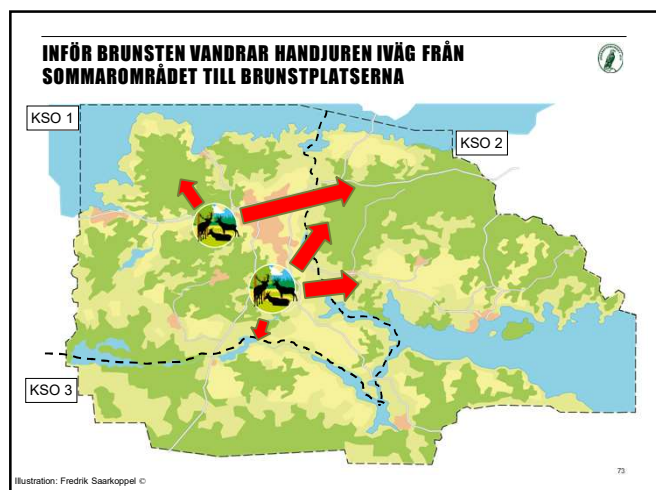
- Samma grupper av djur kan finnas inom ett eller flera skötselområden under jaktsäsongen

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

72

72

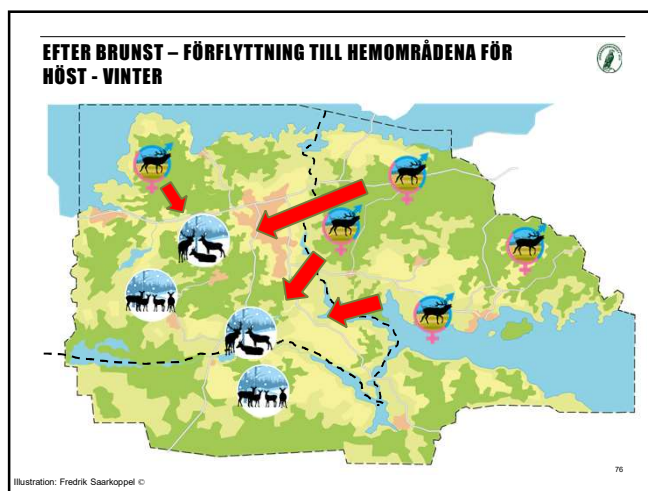
73

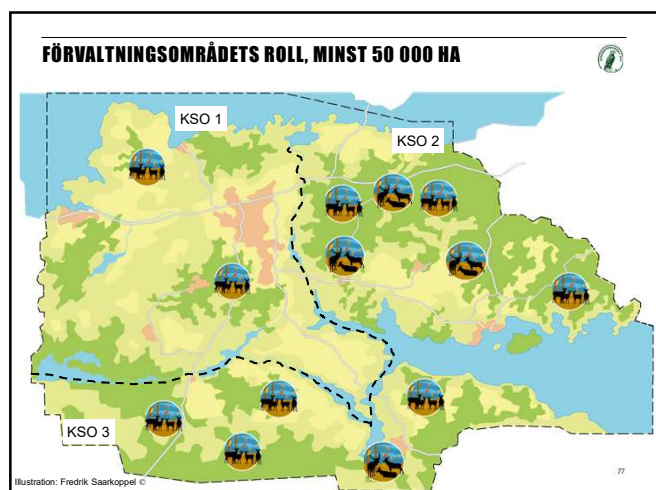
74

75

76

77

78

SKÖTSELOMRÅDETS ROLL

- Upprätta skötselplan
- Rapportera avskjutning
- Övrig administration till Länsstyrelsen
- Inventering
- Uppföljning
- Samråd och utveckling

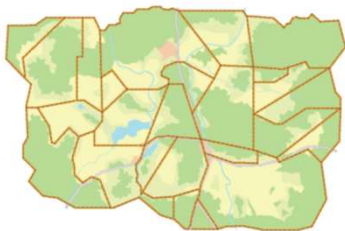

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

79

SKÖTSELOMRÅDETS ROLL

- Att skapa ett system som ger en ändamålsenlig förvaltning.

- Kvantitativa mål
- Kvalitativa mål
- Kronviltets förflyttningar
- Kronviltets fördelning
- Jaktlagens areal
- Tilldelningsprinciper

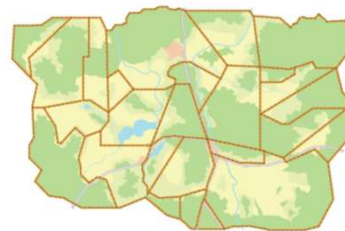

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

80

FÖRVALTNING

- Beskatta som tidigast när 15 hindar och kalvar är stationära
- Förvalta över minst 50 000 hektar
- Sträva efter en jämn könsfördelning och en hög medelålder
- Minst 10% av vinterstammen ska utgöras av fullvuxna hjortar, äldre än 6 år

81

81

TILLDELNINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott och kombinationer av dessa

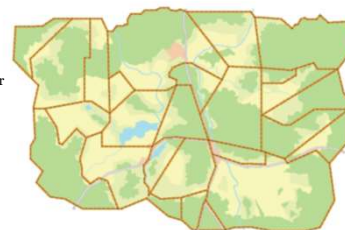

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

82

TILLDELNINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

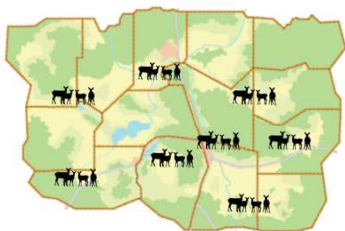

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

83

TILLDELNINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

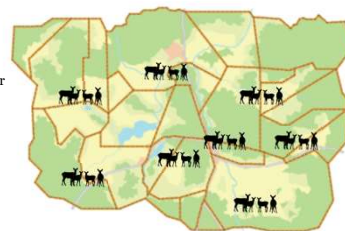

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

84

TILDELINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsning
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

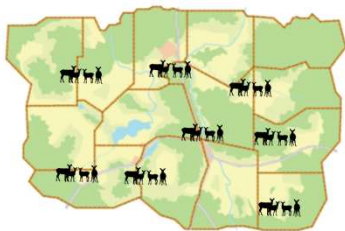

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

85

TILDELINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

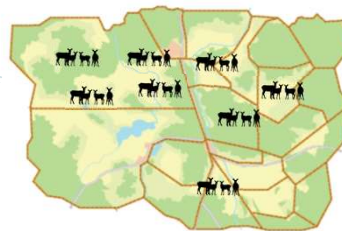

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

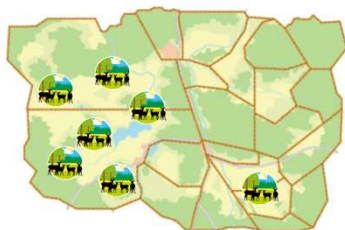
86

TILDELINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

Tidigt på jakt säsongen

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

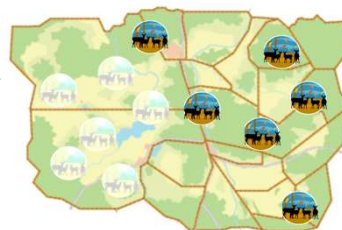
87

TILDELINGSPRINCIPER INOM SKÖTSELOMRÅDEN

Vanliga modeller

- Avlysningsjakt med gemensam pott
- Avlysningsjakt med arealbegränsningar
- Arealbaserad tilldelning
- Täthetsbaserad tilldelning
- Säsongsfördelad pott

Sent på jakt säsongen

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

88

ÄLDRE TIDERS AVSKJUTNINGSPRINCIPER

- Förutsätter att man vet allt om sina hjortar
- Europeisk modell

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

89

89

DAGENS AVSKJUTNINGSPRINCIPER

- Skapar en hög medelålder
- Möjliggör ett högt jaktligt uttag
- Låg vinterstam

Illustration: Fredrik Saarkoppel ©

90

90

AVSKJUTNINGSPRINCIPER I EN NYETABLERAD STAM

- Undersök hur djuren rör sig
- Vem ser vad och var?
- Kalvjakt
- Bilda skötselområde
- Möjliggör hantering av lokala problem

Foto: Anders Jarnemo ©

91

91

AVSKJUTNING FÖR EN OFÖRÄNDRAD STAM

- Lämpligt jaktuttag 20-25% av sommarstammen
- För att skjuta 5 kronvilt krävs en stam på 20-25 individer innan jakt
- Vid en bra sammansättning/könsfördelning bör avskjutningen vara
 - 50% kalv
 - 25% hjortar
 - 25% hindar

Av de vuxna bör merparten vara yngre djur

Foto: Anders Jarnemo ©

92

AVSKJUTNING I EN STAM MED SNED KÖNSFÖRDELNING

- Utan tillräcklig styrning är det vanligt med överuttag av handjur
- Skapa inte regler som hindrar måluppfyllnad av plan
- Interna regler ska styra mot planens målsättning

Foto: Anders Jarnemo ©

93

AVSKJUTNING FÖR ATT SÄNKA EN STAM

- Skjut fler djur och en högre andel hindar och kalvar
- Man sänker ingen stam långsiktigt genom att skjuta handjur
- Sträva efter en hög kvalitet och medelålder
- Viktigt att se till hur stammen ser ut över ett större område (50 000 ha)

Foto: Jan Ring ©

94

94

VÄLJA RÄTT BLAND HONDJUREN

- Hind, kalv och smaldjur går ofta tillsammans. Skjut alltid det minsta djuret i gruppen

Foto: Anders Jarnemo ©

95

95

VIKTIGT MED EN KLOK FÖRVALTNING AV HANDJUREN

- Hjortar över 6 år spelar en stor roll i ekologin och för samspelet under brunsten
- Viktigt att andelen handjur är tillräcklig och att det finns en god tillgång på fullvuxna hjortar - minst 10%
- Fördela avskjutningen över ålder

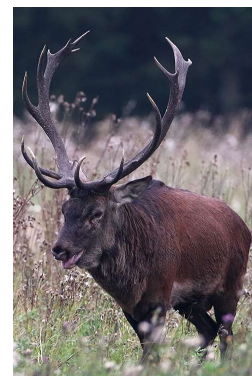

Foto: Anders Jarnemo ©

96

96

VIKTIGT MED EN KLOK FÖRVALTNING AV HANDJUREN

- Lättnader i jaktregler leder ofta till ett mycket hårt jakttryck på handjur. Det resulterar i skev könsfördelning och en brist på fullvuxna handjur

Foto: Anders Jarnemo ©

97

97

VIKTIGT MED EN KLOK FÖRVALTNING AV HANDJUREN

- Taggbegränsningar är mycket vanligt för att styra avskjutningen
- Antalet djur som får fällas är viktigt för att inte könsfördelningen ska bli sned
- Samordning över minst 50 000 hektar

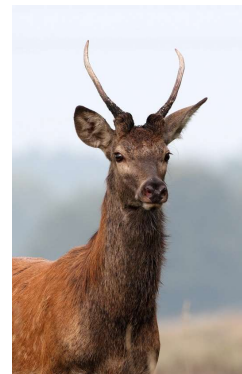
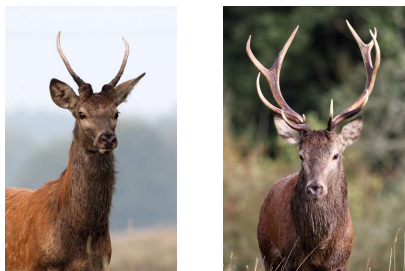

Foto: Anders Jarnemo ©

98

MODELLER FÖR TAGGBEGRÄNSNINGAR**Exempel 1**

- Spets fredad, alla djur utan ögontagg räknas som spets oavsett delning i topp
- Hjort med totalt 3 till 9 taggar lovliga upp till fastställt antal
- Eventuellt någon hjort över 9 taggar

Foto: Anders Jarnemo ©

99

99

MODELLER FÖR TAGGBEGRÄNSNINGAR**Exempel 2**

- Handjur utan kronbildning på någon sida tillåtna upp till fastställt antal
- kronbildning: 3 eller fler taggar i topp på minst en sida är generellt sett fredade

Foto: Anders Jarnemo ©

100

100

MODELL FÖR TAGGBEGRÄNSNINGAR ÄLDRE HJORTAR**Exempel 2**

- Något handjur med minst 4 taggar i vardera kronan på båda sidor lovliga inom skötselområdet

Foto: Anders Jarnemo ©

101

101

ÅLDERSBESTÄMNING ÄR INTE ALLTID HELT ENKELT

Kalv eller smalhind? Smalhind eller hind?

Foto: Jan Ring ©

102

102

KALVEN HAR 4 KINDTÄNDER UNDER JAKTSÅSONGEN

3 mjölkänder. Den tredje tanden är tredelad och har tre rothen.
Den första permanenta tanden växer fram under jaksåsongen.

Foto: Anders Bröby ©

103

103

SMALHIND OCH SPETSHJORT HAR 5 KINDTÄNDER UNDER JAKTSÅSONGEN

3 slitna mjölkänder. Den tredje tanden är tredelad och har tre rothen.

2 permanenta tänder

Foto: Anders Bröby ©

104

104

SMALHIND OCH SPETSHJORT HAR 5 KINDTÄNDER UNDER JAKTSÅSONGEN

Sent under jaksåsongen kan den sista tanden växa fram.

Foto: Anders Bröby ©

105

105

SMALHIND OCH SPETSHJORT HAR OFTAST EN ELLER TVÅ MJÖLKTÄNDER KVAR LÄNGST UT I FRAMTANDSRADEN UNDER JAKTSÅSONGEN

Foto: Anders Bröby ©

106

106

VUXNA DJUR HAR 6 KINDTÄNDER

De permanenta tänderna är fullt utvecklade först runt 2,5 års ålder.
Notera att den tredje tanden är tvådelad som permanent

Foto: Anders Bröby ©

107

107

VUXNA DJUR HAR 6 KINDTÄNDER

För att åldersbestämma vuxna djur mer exakt sågas kan den fjärde tanden och tillväxtzonerna i tandcementen räknas.

Foto: Anders Bröby ©

108

108

GRANDLAR

Vuxet kronvilt har hörntänder i överkäken. Sparas ofta som trofé och används ibland till manschettknappar eller halssmycken

Foto: Anders Braby ©

109

109

KRONVILTSKADOR PÅ SKOG

- Enskilda markägare kan drabbas hårt
- Drabbas framför allt granskog i 15-40 års ålder
- Barkskalning ökar med ökande andel jordbruksmark
- Barkskalning ökar med minskande andel alternativ föda

Foto: Anders Nilsson ©

110

110

KRONVILTSKADOR PÅ GRÖDA

Enskilda markägare kan drabbas hårt
Betes- och trampsador

- Höstvete
 - Utsatt från mjölkmodnad och fram till skörd
- Raps
 - Utsatt under hela växtsäsongen
- Ärtor och havre är också grödor som också kan vara utsatta

Foto: Oscar von Stockenström ©

111

111

ÅTGÄRDER MOT SKADOR

- Ökad fodertillgång genom t ex
 - viltvårdsåtgärder
 - anpassad skogsskötsel
- Minska tätheten
- Mängden alternativ föda har större inverkan på skadebilden än antalet individer i stammen

Foto: Elias Thuresson, Anders Nilsson ©

112

ÅTGÄRDER MOT SKADOR

- Ingen utfodring – utfodra på rätt ställe
- Sluta inte utfodra när jakten är slut
- Upprepade störningar
- Förbättra tillgången på skydd
- Direkta skyddsåtgärder

Foto: Jan Ring ©

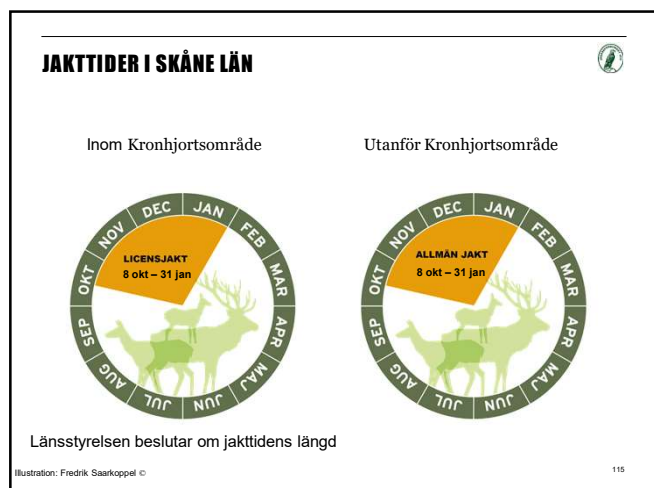
113

OM JAKTEN

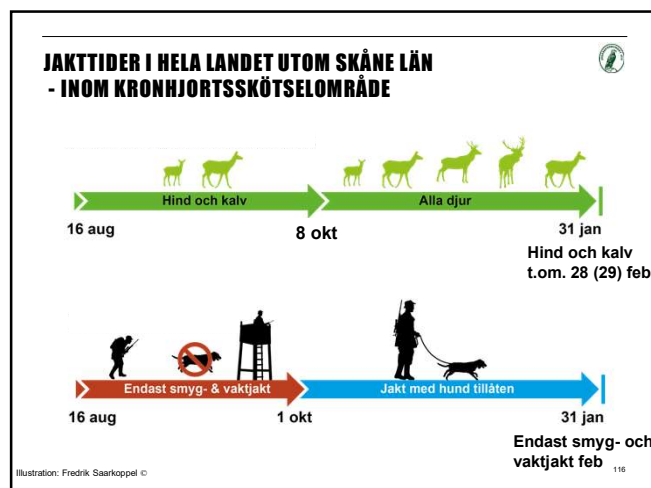
Svenska Jägareförbundet

Foto: Sten Christoffersson ©

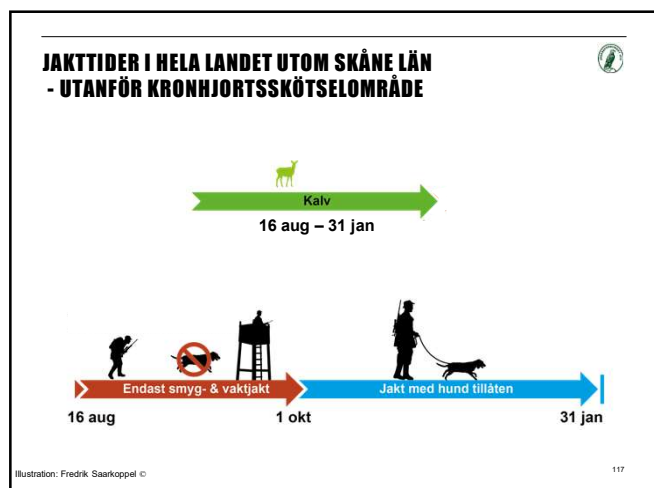
114

115

116

117

SMYG OCH VAKTJAKT

- Flest djur per jaktimme
- Lättast att skjuta "rätt" djur
- Liten störning

Foto: Elias Thuresson ©

118

TIPS VID SMYG- OCH VAKTJAKT

- Kronviltet lämnar oftast öppna ytor i första ljuset och kommer gärna i det sista
- Undvik att sitta i siluett
- Undvik rörelser när viltet har huvudet höjt
- Tänk på vindriktningen!

Foto: Jan Ring ©

119

TRYCKJAKT

Ett fåtal personer som försiktigt går genom terrängen och trycker viltet ur såten

- Litet antal skyttar
- Lätt att göra urval
- Liten störning

Foto: Sten Christoffersson ©

120

TIPS VID TRYCKJAKT

- Undvik att sitta/stå i siluett
- Undvik rörelser när viltet står still
- Tänk på vindriktningen
- Säkerheten är mycket viktig
- Tyst passutställning

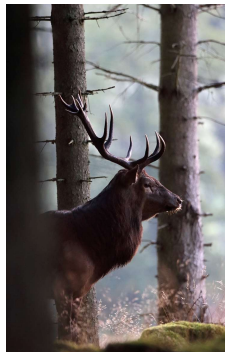

Foto: Anders Jarnemo ©

121

121

DREVJAKT

- Stor störning
- Svårt att göra urval
- Få tillfällen med möjlighet till större uttag
- Hundar

Foto: Jan Ring ©

122

122

TIPS VID DREVJAKT

- Snabb och tyst utställning av skyttar
- Pass runt säten, ej mitt i
- Undvik pass i siluett
- Undvik rörelser när viltet står still
- Säkerheten är mycket viktig
- Undvik pass som inbjuder till långhållsskytte

Foto: Anders Jarnemo ©

123

123

JAKT MED DRIVANDE HUND

- Långsamt drivande hund rekommenderas
- Viktigt att hunden tar upp ostört vilt
- Välj större sätar än vid rådjursjakt
- Tänk på att det kan bli ståndskall

Foto: Sten Christoffersson ©

124

124

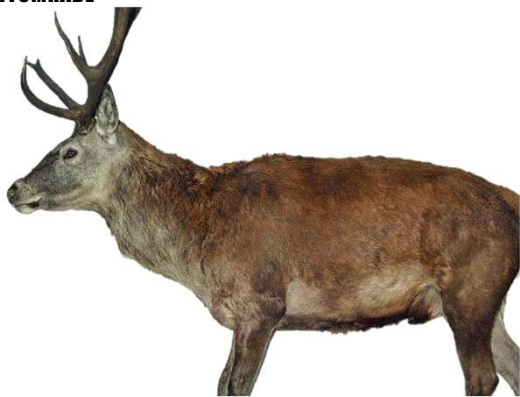
TRÄFFOMRÅDE

Foto: Bengt Röken ©

125

125

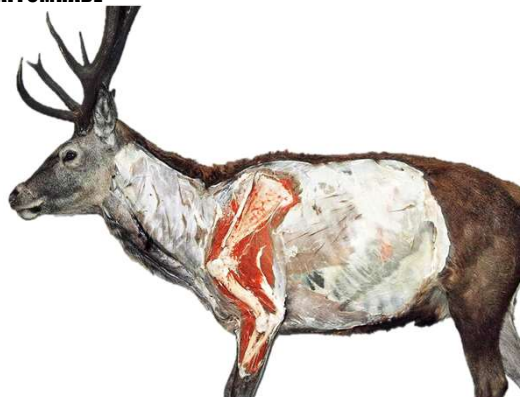
TRÄFFOMRÅDE

Foto: Bengt Röken ©

126

126

TRÄFFOMRÅDE

Foto: Bengt Röken ©

127

127

TRÄFFOMRÅDE

Foto: Bengt Röken ©

128

128

EFTERSÖK

- Kan gå långt efter ett dåligt skott
- Flockdjur
- Listig och vaksam
- Vänta eventuellt innan eftersöket startar

Foto: Markus Olsson ©

129

129

EFTERSÖK

- Simmar, drar sig till vatten
- Dubbelekipage, spårhund & ställande hund
- Lång och svår spårning
- Flera sårlegor
- Långa förföljanden som ofta slutar i vatten

Foto: Jesper Einarsson ©

130

VANLIG PARASIT HOS KRONVILT

- Rundmask – Onchocerca flexuosa
- Knutor under huden
- Smittar inte till andra djur
- Parasiten överförs av stickande insekter
- Normalt ingen livsmedelsteknisk betydelse
- Kraftiga angrepp kan leda till avmagring

Foto: Magnus Rydholm ©

131

131

UNDVIK BLY I KÖTT

- Skär bort alla synliga skador samt ytterligare 10 cm synbarligen rent kött runt skott hålet
- Det är också fördelaktigt att passa djuret hängande

Foto: Pontus Eriksson ©

132

132

ANSES AV MÅNGA ATT VARA DET FÖRNÄMSTA VILTKÖTTET

- En god köttbit på tallriken börjar alltid med ett bra skott samt ett hygiensikt och sunt tillvaratagande...

Foto: Lena Runer ©

133

LYCKA TILL MED FÖRVALTNINGEN!

Svenska Jägareförbundet

Foto: Jan Ring ©

134